

Posudek

Rubišová, Soňa: Utváření identity druhé a jedenapůlté generace vietnamských migrantů v ČR. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra psychologie. Praha 2014, 66 s., příloha.

Soňa Rubišová si ve své bakalářské práci položila otázku formování identity dětí vietnamských migrantů, přesněji těch z nich, kteří se již narodili v ČR nebo se do ČR přistěhovali před desátým rokem svého věku. Zvolila si problém, který je z hlediska české odborné literatury dosud nový, stejně jako je nová sama existence druhé generace migrantů z etnických komunit, které se na našem území usídlily po roce 1989. Svou prací se Soňa Rubišová zapojila do výzkumu, který v současnosti vede D. Bittnerová. Vstoupila do otevřené problematiky; již to pokládám za přínos.

Práci S. Rubišová koncipovala do tří oddílů. V prvním podala stručný, výstižně formulovaný přehled základních teorií, které se dotýkají vymezení pojmu identita a etnicita. Ve druhém oddílu bez vnitřní návaznosti nastínila ve zkratce mýtus o původu Vietnamců, upozornila na filozofická východiska dnešního hodnotového systému ve Vietnamu a bodově načrtla tři etapy migrace Vietnamců do ČR (počínaje dočasnou přítomností vietnamských dětí na ozdravném pobytu ve Chrastavě v 50. letech 20. století). Odstavec o způsobu obživy Vietnamců v ČR po roce 1989, který k tomuto náčrtu připojila, je zjednodušený jak z hlediska dnešní reality, tak z hlediska autorkou zkoumaného problému (i oslavených osmi informátorů). Ve třetím oddílu, který je v práci stěžejní a zaujímá téměř dvě třetiny jejího rozsahu (s. 25-66), pak Soňa Rubišová seznámila s metodikou svého empirického výzkumu, provedla interpretaci shromážděných dat a formulovala závěry. V následujícím hodnocení se dotknu prvého a třetího oddílu předložené bakalářské práce.

Soňa Rubišová zvolila jako teoretická východiska studia identity druhé a jedenapůlté generace vietnamských migrantů jednak tézi Eriksona, že identita je průnik vlastní tělesnosti, společenských očekávání a vlastního „Já“ (osobnostního profilu), jednak tézi R. Baumeistera, že utváření identity je výsledkem volby, v níž svou roli hrají interpersonální vztahy, uznávané hodnoty a vlastní směřování jedince jako autonomní osobnosti. V interpretaci pak hledala „závazky“ (commitment), kterým dotázaní mladí Vietnamci přisuzovali etnickou dimenzi – o nich uvažují při vytváření hranic mezi českou a vietnamskou kulturou.

V těchto teoretických rámcích pak autorka vedla rozpravu o různém podílu, který mají na formování kulturní a etnické identity dotázaných mladých Vietnamců na straně jedné vietnamská rodina (a její pevný hodnotový systém), vietnamská komunita a vrstevnická skupina a na straně druhé české vzdělávací instituce (škola, chůvy) a čeští vrstevníci, u nichž se informátoři setkávají s nesrovnatelně liberálnějším přístupem ke společenským hodnotám a normám života člověka. Nutno konstatovat, že v této rozpravě, ač někdy úsporné, se autorce podařilo nalézt a doložit reálné postoje k nesourodným a nejednou i protipólným vietnamským a českým kulturním vlivům. Podařilo se jí však také doložit vnitřní napětí, jímž při střetu obou vlivů dotázaní mladí Vietnamci procházejí. Zaznamenala navíc způsoby osobních, výrazně individuálních řešení, které naznačují samostatnost myšlení mladých Vietnamců a hledání vlastních strategií jak obstát v rodině, vietnamské komunitě, české společnosti i vrstevnické skupině. Doložila zároveň, že přes nepopiratelnou individualitu postojů, všichni informátoři

jsou si vědomi své kulturní bipolarity a toho, že na základě této bipolarity si vytvářejí novou kulturní identitu.

Do jisté míry je překvapující, že téměř všichni dotázaní Vietnamci, kteří již dosáhli dospělosti (bez ohledu na zvolenou kariérní dráhu a genderovou pozici), dávají v současném horizontu v partnerských vztazích přednost českým dívkám a chlapcům. Navíc dovedou svůj názor zdůvodnit normami chování, které u partnera vyžadují. I když tento svůj postoj deklarují jako časově ohraničený a připouštějí změnu v budoucnosti, odlišují se od řady jiných mladých Vietnamců (výzkumy z prvního desetiletí 21. století, provedené v Praze, prokázaly preference partnera z vlastní etnické skupiny). Stejně tak je novým zjištěním tendence osamostatňování mladých Vietnamců a prosazení určité osobní „nezávislosti“ na rodině (nikoli popření povinností ke generaci rodičů). Za významné zjištění považují, vedle dalších, i ukotvení informátorů v České republice, přihlášení se k ní jako k domovu a respektování českého kulturního a společenského prostředí jako sobě vlastního (v kontrastu s prostředím Vietnamu). Nutno zvážit, zda všechny tyto postoje nesouvisí i se vzdělanostní úrovní dotazovaných a jejich dobrou pozicí na českém trhu práce. Otázka mezigeneračního střetu zaznamenaných postojů zůstává otevřena. Dotázaní mladí lidé ji zřejmě vůbec neotevřeli.

Předností autorky je její kritický postoj ke zjištěným faktům. S. Rubišová opakovaně upozorňuje, že proces utváření vlastní kulturní a etnické identity, který probíhá u dotazovaných mladých Vietnamců, je procesem proměnlivým a neukončeným. Její poznatek, že zaznamenala okamžitý stav této identity, zvěrohodňuje předloženou práci.

Práce je psána dobrou češtinou, bez výraznějších stylistických chyb. Přesto pečlivější přečtení textu před odevzdáním práce by vyloučilo některé nepřesnosti a terminologickou nejednotnost.

Soňa Rubišová předložila k obhajobě práci, v níž se zvolila si téma z hlediska české odborné literatury dosud otevřené, nesnadné. Prokázala, že si dovede formulovat výzkumný problém, tento problém teoreticky ukotvit, shromáždit data k jeho řešení vlastním empirickým výzkumem, tato data interpretovat a formulovat uvážené závěry. Práce přináší řadu nových poznatků.

Práci doporučuji ji k obhajobě.

V Praze 28. 8. 2014

Mirjam Moravcová